

- **Emil Filla (3. 4. 1882 Chropyně – 7. 10. 1953 Praha)**

Emil Filla se narodil 3. dubna 1882 v moravské Chropyni, poblíž Kroměříže. Dětství a mládí prožil v Brně, kde studoval na obchodní škole. Úřednická dráha, kterou by pro svého syna rádi vybrali jeho rodiče, mladého Fillu ale nelákala, z obchodní školy byl v šestnácti letech vyloučen. Začal cestovat, nejdříve po Moravě a Slovensku, později došel až do Vídně. Hodně četl, sbíral zkušenosti a inspiraci pro svoji pozdější tvorbu. Z lásky k rodičům zkusil ještě jednou na počátku nového století pracovat jako úředník v pojišťovně v Haliči, nicméně v roce 1903 se rozhodl definitivně a začal studovat na pražské Akademii výtvarných umění. Jeho profesory byli Franz Thiele a Vlaho Bukovac, umělci vycházející z impresionismu. Filla byl vynikajícím studentem, již po roce studií získal 1. cenu Akademie. Školu nicméně po 3 letech opustil a vydal se vlastní cestou. Se dvěma dalšími kolegy z Akademie podnikl studijní cestu po Evropě, během které se ve výtvarných galeriích a muzeích Německa, Nizozemí, Belgie a posléze Paříže seznamovali s díly starých mistrů. V té době se Filla začal učit francouzsky.

Rok 1905 přinesl zásadní zlom v jeho uměleckém životě. Spolek výtvarných umělců Mánes uspořádal svoji 15. výstavu, na které Praze představil dílo slavného expresionisty Edvarda Muncha. Pod vlivem emotivně vypjatých obrazů tohoto norského malíře Filla spolu s několika přáteli založili uměleckou skupinu Osma, s níž uspořádali řadu avantgardních výstav. Max Brod, životopisec Franze Kafky, o jejich průkopnické snaze vydal ve Vídni oslavný článek *Jaro v Paříži*. Emil Filla byl přijat do elitního Spolku výtvarných umělců Mánes, jehož členem byl (s krátkou přestávkou v letech 1911 – 1914, kdy působil ve vlastní Skupině výtvarných umělců) až do své smrti. Na počátku zde vydával umělecký časopis *Volné směry*.

Velkým Fillovým podporovatelem v té době byl sběratel a znalec umění Dr. Vincenc Kramář. Napsal o Fillovi řadu článků, kupoval od něj obrazy do své soukromé sbírky. Ta též obsahovala řadu děl kubistického směru, který tak měl Filla možnost studovat a poznávat. Kubismus a především díla Pabla Picassa na dlouhou dobu zásadně ovlivnila jeho tvorbu.

Na jaře roku 1913 se Filla oženil, jeho manželkou a partnerkou na celý život se stala Hana Krejčí, spolužačka z pražské Akademie. Společně se odstěhovali do Paříže, kde se usídlili v hotelu Roma na Montmartru. Na stejném místě měl svůj ateliér i Georges Braques. Manželé Fillovi zde ale nezůstali dlouho, začátek první světové války velice rychle ukončil toto umělecky nabitě, tvůrčí období. Jako rakouským občanům jim v náhle nepřátelské Francii hrozila internace, proto v roce 1914 za dramatických okolností uprchli nejdříve do Belgie a poté do Nizozemí, kde se definitivně usadili v Amsterdamu a zůstali zde dalších 6 let. Filla začal v tamní české komunitě intenzivně propagovat myšlenku české národní samostatnosti. Stal se členem zahraniční sekce organizace domácího odboje – Maffie; jako holandská spojka společně s manželkou Hanou předával tajné zprávy z Prahy do Paříže a Londýna. Podílel se také na

vydávání protiválečného časopisu *Michel im Sumpf*. Nikdy však ani během války neopustil uměleckou tvorbu, i v Holandsku intenzivně maloval a tvořil sochy.

Po skončení války na žádost T. G. Masaryka pomohl Filla založit diplomatické zastoupení samostatného Československa v Haagu, kde pracoval dva roky jako tajemník, poté přesídlil do Prahy na Ministerstvo zahraničí. Umělecká dráha mu byla ovšem přednější a po krátkém čase se opět začal intenzivně věnovat malbě. V meziválečném období byl Filla považován za nejvýznamnějšího československého a i evropského malíře. Jeho stále kubisticky laděným obrazům začala dominovat barva, tematicky se Filla věnoval i ženské postavě. Ovlivněn politickou situací 30. let a rostoucí hrozbou fašismu vytvořil Filla cyklus *Héraklových zápasů* a cyklus *Boje a zápasy*, který vznikl v době bezprostředního ohrožení země. V roce 1932 proběhla v Praze u příležitosti umělcových 50. narozenin velká retrospektivní výstava jeho díla.

Filla byl vždy progresivně smýšlející umělec. Ve 30. letech podporoval nový směr - surrealismus - a jeho české představitele, kterým v roce 1935 uspořádal souhrnnou výstavu; hned poté do Prahy osobně pozval na přednášku francouzského spisovatele, básníka a teoretika André Bretona.

Jako důležitá osobnost československého uměleckého a veřejného světa byl Emil Filla hned v roce 1939 zatčen a poslán do koncentračního tábora Buchenwald, kde strávil celou válku. Zde vznikly zápisky dokumentující tehdejší dobu, vydané v roce 1947 knižně: *Psí písně v Buchenwaldě*.

Po válce se Filla vrátil do Prahy, kde se stal profesorem na nově založené Vysoké škole uměleckoprůmyslové. Dostalo se mu mnoha dalších oficiálních poct - vládou mu bylo například propůjčeno jižní křídlo zámku Peruc v severních Čechách, kde mohl nejen tvořit, ale i umístit svou rozsáhlou sbírku uměleckých předmětů. Odtud pak pocházely panoramatické obrazy zobrazující České středohoří.

Toto období slávy a všeobecného uznání však dlouho netrvalo, na sklonku života zažil Emil Filla perzekuci ze strany komunistické státní moci, jeho dílo, vyjma právě zmíněných krajin, nesmělo být vystavováno, bylo mu i zakázáno vyučovat na VŠUP.

Fillova díla zdobí dodnes řadu sbírek významných uměleckých institucí, jeho díla se těší oblibě i u současných sběratelů umění, prodávají se pravidelně i na prestižních aukcích.

Umělecký slovníček:

Expresionismus: Umělecký směr, který se ujal především v Německu v první třetině 20. století, pod vlivem složitých sociálních a politických podmínek. Díla zachycují vnitřní pocity umělce, zobrazují stav jeho duše. Za průkopníka expresionismu je považován norský malíř Edvard Munch. V Německu v souvislosti s tímto uměleckým směrem vznikly dvě výtvarné skupiny: *Die Brücke*, mezi jejíž zakládající členy patřili Ernst Ludwig Kirchner; v Mnichově se pak ustavila skupina *Der blaue Reiter*, jejímiž členy byli například Vasilij Kandinskij nebo Paul

Klee. K dalším významným představitelům se řadí Oskar Kokoschka a Egon Schiele. V Československu je expresionismus spojen se začátky skupiny Osma a tvorbou jejích členů: Emila Filly, Bohumila Kubišty a Antonína Procházky.

Kubismus: Avantgardní výtvarný směr, který se vznikl na počátku 20. století ve Francii. Jeho hlavní představitelé: Španěl Pablo Picasso a Francouz Georges Braques tvořili v jeho počátcích společně v Paříži. O rozmach kubismu se zasloužil pařížský galerista Daniel – Henry Kahnweiler, který jejich tvorbu pravidelně vystavoval. Kubistická díla usilují o přenesení trojrozměrného předmětu na dvojrozměrné plátno, zobrazují jej nejen z pohledu jednoho úhlu, ale z mnoha úhlů současně. V Československu se kubismus promítl i do architektury, v Praze vyrostly kubistické stavby architektů Josefa Gončára (Dům u černé matky Boží), Josefa Chochola (trojdům na Vyšehradě) a Pavla Janáka (Hlávkův most). Emil Filla patřil k nejvýznamnějším kubistickým malířům tehdejšího Československa.

Surrealismus: Umělecký směr, který vznikl začátkem dvacátých let 20. století ve Francii, navázal na dadaismus. Zakladatelem byl André Breton (1896 - 1965), teoretik, básník a prozaik, který vydal společně s Philippem Soupaultem první surrealistický text „Magnetická pole“. Surrealisté vycházeli z Freudovy psychoanalýzy, usilovali o osvobození mysli, zdůrazňovali podvědomí. Surrealismus se promítá do výtvarného umění, literatury a i kinematografie. Mezi nejznámější surrealistické výtvarníky patřili Salvador Dalí, René Magritte, Marx Ernst a Joan Miró. Ke spisovatelům se vyjma zakladatelů toho uměleckého směru řadili Paul Eluard, Robert Desnos a Louis Aragon. V Československu vznikla v roce 1934 Surrealistická skupina, jejímž zakladatelem a mluvčím byl Vítězslav Nezval.

V šedesátých letech 20. století navázal na první surrealistická díla španělského režiséra Luis Bunuela svými animovanými filmy Jan Švankmajer.

Volně převzato z:

Ottova naučná encyklopedie, ©OTTOVO NAKLADATELSTVÍ Praha 2003

Použitá literatura:

DĚJEV, Platon, *Výtvarníci legionáři*, Praha 1937.

TOMAN, Prokop, *Nový slovník československých výtvarných umělců, I., A-K*, Ostrava 1993.

LAHODA, Vojtěch, *Emil Filla*, Praha 2007.

http://www.rozhlas.cz/hradec/programtip/_zprava/zivotopisy-malir-emil-filla--1263795

KDE JE MOŽNO VIDĚT DÍLA EMILA FILLY:

NÁRODNÍ GALERIE, PRAHA

GALERIE HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY, PRAHA

ČESKÉ MUZEUM VÝTVARNÝCH UMĚNÍ, PRAHA

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV, PRAHA

MORAVSKÁ GALERIE, BRNO

MUZEUM UMĚNÍ, OLOMOUC

KRAJSKÁ GALERIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ, ZLÍN

GALERIE MODERNÍHO UMĚNÍ V HRADCI KRÁLOVÉ, HRADEC KRÁLOVÉ

OBLASTNÍ GALERIE, LIBEREC

GALERIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ, CHEB

GALERIE MODERNÍHO UMĚNÍ, ROUDNICE NAD LABEM

SEVEROČESKÁ GALERIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ V LITOMĚŘICÍCH, LITOMĚŘICE

MUSEUM BOCHUM, BOCHUM

©ČŠBH, o. s. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního programu Podpora vzdělávání v jazycích národních menšin a multikulturní výchovy v roce 2013.

Mediální partner: Český rozhlas – Radio Praha